

Kees van Overveld: 'Zinvoller om te investeren in een positieve groep'

Antipestprogramma als laatste redmiddel

Pesten terugdringen is belangrijk, maar antipestprogramma's zijn daarvoor niet het meest geschikte middel. Beter is het om te investeren in een veilige omgeving en in sociaal-emotioneel leren.

Dat zegt Kees van Overveld, gedragsdeskundige met ervaring in het (speciaal) basisonderwijs, en auteur van diverse boeken over groepsgedrag. De redactie van School! sprak met hem.

Wat vindt u van de aandacht voor pesten?

'Afgelopen jaren is er, ook op scholen, te weinig aandacht geweest voor dit probleem. Het is positief dat OCW wil dat er nu echt iets gaat gebeuren. Want het probleem is al heel lang heel groot. Met het digitale pesten is er ook nog een nieuwe dimensie bij gekomen, er is een meer gevarieerde ellende ontstaan. Het is dus goed dat er een serieus antwoord komt op dit probleem.'

Zijn de antipestprogramma's een serieus antwoord?

'Tot het zomerreces van de Tweede Kamer leek het erop dat scholen verplicht een antipestprogramma moesten gaan invoeren. Ik ben steeds van mening geweest dat de visie achter dat besluit ontbrak. De doelen, achtergronden en aanpak van de dertien antipestprogramma's die uiteindelijk geselecteerd waren, verschillen enorm. Bij het ene programma moet je je drie jaar lang conformeren aan een schoolbrede intensieve aanpak, bij het andere programma volstaan tien lessen per jaar. Naar mijn mening nam staatssecretaris Dekker op die manier noch de mensen in de school noch de pestproblematiek serieus. Vlak voor de zomer hebben D66 en VVD een

motie ingediend, waardoor het plan van de staatssecretaris op losse schroeven is komen te staan. Nu krijgen de PO-Raad en de VO-Raad de gelegenheid om met een alternatief plan te komen voor een veilige school en een effectieve bestrijding van pesten.'

Spelen antipestprogramma's daarin een rol?

'Wat mij betreft is een antipestprogramma een laatste stap die je als school moet zetten. Zo'n programma is de spreekwoordelijke stap 10. Daar komen dus nog 9 stappen vóór van dingen die je zou moeten doen. Een antipestprogramma is een curatief middel, dat je in kunt zetten als al die andere activiteiten en interventies onvoldoende resultaat hebben gehad.'

'Wil je pesten voorkomen, dan moet je in de groep beginnen'

13 veelbelovende programma's

Voorlopig goedgekeurd

Negen programma's zijn voorlopig goedgekeurd; er zijn slechts beperkte (theoretische of empirische) aanpassingen nodig.

Schoolbrede specifieke antipestprogramma's

- KiVa
- PRIMA

Schoolbrede programma's

- Kanjertraining,
- Vreedzame School

Klasseninterventies:

- PAD (programma alternatieve denkstrategieën)
- Taakspel

Interventies, niet specifiek gericht tegen pesten:

- Alles Kidzzz
- Plezier op school
- Sta Sterk

Vooralsnog afgewezen

Vier programma's voldoen vooralsnog nog te weinig aan de gestelde criteria; ze hebben wel voldoende potentie om zich verder te ontwikkelen.

- Omgaan met elkaar
- Pestkoppen stoppen
- Zippy's vrienden
- SWPBS (School Wide Positive Behavior Support)

Afgewezen

De andere 48 ingediende programma's zijn afgewezen, omdat ze niet aan de gestelde criteria voldoen.

Welke preventieve activiteiten adviseert u?

'Het begint bij het leggen van een stevige basis in je groep. Pesten gebeurt vrijwel altijd in een sociale context. Dat is dus de groep. Als je pesten wilt voorkomen, moet je in de groep beginnen. Dat doe je al direct na de zomervakantie. Als leerkracht heb je dan een klas kinderen voor je neus: een verzameling individuen. Het is jouw opdracht om hier zo snel mogelijk een groep van te maken. De eerste schooldag zou je met de leerlingen een aantal vragen moeten bespreken: 'Hoe worden wij een fijne groep? Welke regels en afspraken zijn daarvoor nodig? Hoe gaan we met elkaar om?' In principe ben je tot de herfstvakantie bezig met de uitwerking van deze vragen. Dat is de gevoelige periode, waarin de groep zich settelt. Als je het voor die deadline niet voor elkaar krijgt, krijg je een lastige groep, met veel gedragsproblemen en mogelijk ook pestgedrag. We kunnen dus niet genoeg benadrukken om die groepsvorming heel erg veel aandacht te geven!'

Kun je dan na de herfstvakantie achterover leunen?

'Na de herfstvakantie is het oogsttijd. Je kunt nu de vruchten plukken van wat je voor de vakantie hebt neergezet. In de fase die dan aanbreekt, kun je extra investeren in het sociaal-emotioneel leren van de groep. Zeker in Engelstalige landen zien we de laatste jaren een toenemende belangstelling voor de sociaal-emotionele competenties waarvan bekend is dat ze bijdragen aan een veilige schoolomgeving. Het gaat dan om besef hebben van jezelf en van de ander, zelfmanagement, relaties kunnen hanteren en keuzes maken. Er zijn verschillende programma's voorhanden waarmee je kinderen systematisch en planmatig met dit soort zaken in aanraking brengt. Dat doe je dus nog steeds vanuit een preventief oogpunt.'

Werkt die preventieve aanpak voor alle kinderen?

'Deze investering op het primaire niveau - de investering in de groepsvorming en in sociaal-emotionele competenties van kinderen - volstaat normaal gesproken voor tachtig procent van de leerlingen. Vaak is er een klein groepje, dat lichte gedragsproblemen heeft. Dat zijn veelal de wat zwakkere leerlingen, die heel gevoelig zijn voor groepsinvloeden. Met lichte interventies op dit 'secundaire niveau' kun je deze zwakkere groep doorgaans terughalen bij de groep. In termen van passend onderwijs hebben we het bij dat primaire en secundaire niveau over de basisondersteuning. Elke school en elke leerkracht moet dit sinds 1 augustus 2014 hebben neergezet. Die preventieve basisondersteuning moet op orde zijn! Pas in laatste instantie is een investering in het tertiaire niveau gerechtvaardigd. Dan hebben we het meestal over hooguit 1 of 2 leerlingen per klas. Dat is de harde kern - kinderen die forse gedragsproblemen hebben. In potentie zijn dat de pesters. Voor hen zou een antipestprogramma geschikt kunnen zijn. Voor de rest van de groep is het zinvoller om de beschikbare tijd, energie en middelen te investeren in de ontwikkeling van een positieve groep opdat gedragsproblemen en pesten kunnen worden voorkomen.' <

Commentaar VOS/ABB

Op de website van VOS/ABB vindt u het commentaar waarin beleidsmedewerker Simone Baalhuis zich uitspreekt over de antipestprogramma's. < www.vosabb.nl/commentaar (-> 27 mei 2014)

Kees van Overveld

Auteur van *Groepsplan gedrag (2012)* en *Groepsplan gedrag voortgezet onderwijs (2014)*. Uitgeverij: Pica < www.keesvanoverveld.nl